

بررسی ارتباط بین عوامل فردی، خانوادگی و اقتصادی با تمایل روستاییان به مهاجرت

تیمور عباسی^۱، محمد حسن فطرس^۲

نویسنده مسئول:

تیمور عباسی

چکیده

این تحقیق توصیفی-همبستگی با هدف کلی بررسی عوامل مؤثر بر تمایل روستاییان بخش کلیایی شهرستان سنقر به مهاجرت انجام شده است. جامعه آماری پژوهش سرپرستان خانوار منطقه کلیایی بودند (N=۱۷۰۰ خانوار) که با توجه به جدول بارتلت ۳۷۶ خانوار به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که روایی پرسشنامه از طریق اساتید و متخصصان تأیید گردید و به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده که میزان آلفای (۰/۷۶) نشان از مناسب بودن پرسشنامه جهت سنجش عوامل مؤثر بر مهاجرت داشت. بر اساس یافته ها و با توجه به میانگین مهمترین دلایل تمایل به مهاجرت پیدا کردن کار و درآمد بیشتر، مهاجرت به علت بهره وری پایین کشاورزی و مهاجرت به منظور تحصیل فرزندان بود. در مرحله بعد ۴۱ گویه مؤثر بر تمایل به مهاجرت از طریق تحلیل عاملی اکتشافی در ۶ عامل، اقتصادی، زمینه ای، فرهنگی، اجتماعی، فردی و دولتی دسته بندی شدند. به طوری که این ۶ عامل (۶۳/۴۰۳) درصد از واریانس تمایل به مهاجرت را تبیین نمودند. نتایج بررسی فرضیه های تحقیق نیز نشان داد که بین سن و درآمد با تمایل به مهاجرت رابطه ی منفی و معناداری وجود دارد، اما بین سطح تحصیلات و تمایل رابطه ی رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: عوامل مؤثر، تمایل، مهاجرت روستاییان، سنقر کلیایی، راهکارها، توسعه روستایی.

مقدمه

حرکت، جابجایی و مهاجرت انسان ها از یک نقطه سکونت گاهی به نقطه دیگر، تاریخی برابر با عمر بشر دارد، به گونه ای که انسان های اولیه حرکت را فرصتی جهت به دست آوردن آذوقه و نیازمندی های حیاتی خویش می دانستند (شمس الدینی و همکاران، ۱۳۸۹). به عبارت دیگر تلاش برای بقا و جستجوی شرایط زیست مساعدتر بشر را وادار به ترک زادگاه خود و کوچ به سمت مناطقی می نمود که از شرایط محیطی و اقتصادی-اجتماعی بهتر جهت گذران زندگی و رفع نیازهای حیاتی وی برخوردار بودند (باستانی و همکاران، ۱۳۸۶). بدین منوال با پیچیده تر شدن اوضاع معیشتی و کیفیت زندگی در جوامع بشری افراد و گروه های انسانی به تبعیت از فرآیند تفکر گرایی و رشد فناوری های تسهیل کننده زندگی به ویژه در دهه های اخیر تمایل فراوانی برای جلائی اقامت گاه خویش و مهاجرت به دیگر کانون های سکونت گاهی از خود نشان داده اند (شمس الدینی و همکاران، ۱۳۸۹). در این میان روستاییان به عنوان فقیرترین اقشار جامعه به ویژه در کشورهای در حال توسعه که به دلیل شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و همچنین وجود نابرابری های فضایی حاکم بر عرصه های سکونتگاهی سالیان متمادی با فقر و مشکلات زیست معیشتی روبه رو بوده اند. با رشد فزاینده ارتباطات و مناسبات روستایی شهری در این گونه کشورها با مقایسه وضعیت زندگی خود با دیگر افراد جامعه (به ویژه گروه های شهرنشین) در تلاش به منظور تغییر این وضعیت ناخوشایند و همچنین کسب رفاه بیشتر رهسپار شهرها و دیگر مراکز جمعیتی می شوند. با توجه به این که جهان باید تا سال ۲۰۲۵ میلادی جمعیت ۸/۳ میلیارد نفری را تغذیه کند و از آن جایی که در کشورهای جهان سوم روستاها به عنوان محور تولید کشاورزی و پشتوانه ای برای ایجاد امنیت غذایی مطرح هستند، بنابراین برنامه ریزان روستایی کشورهای جهان سوم باید بتوانند تا اندازه ای از روند روبه رشد مهاجرت های روستایی و تخلیه روستاها به عنوان کانون های تولید و خودکفایی اقتصادی جلوگیری کنند (همتی فر و همکاران، ۱۳۹۲). کشور ایران به مانند دیگر جوامع در حال توسعه از این روند مهاجرتی روستا-شهری دور نبوده است به طوری که سهم جمعیت روستایی کشور از ۳۸/۳ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۳۵/۱ درصد در سال ۱۳۸۱ و ۲۹ درصد در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است. به نظر می رسد این میزان کاهش شدید جمعیت روستایی کشور به علت افزایش مهاجرت روستاییان و تبدیل روستاهای بزرگ به شهر می باشد. صاحب نظران اجتماعی، با توجه به عواقب و آثاری که مهاجرت های روستایی در مناطق مبدأ (روستاها) و مقصد (شهرها) و کل کشور به جای می نهد، آن ها را موجب بسیاری از دشواری ها و تنگناهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می دانند و رشد بی رویه و کنترل نشده مهاجرت را مانع بزرگی در سر راه برنامه ریزی های کوتاه مدت و بلند مدت می شمارند (همتی فرو همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین پژوهش در جنبه های مختلف و متعدد این مسأله اجتماعی، امری مهم و حیاتی به نظر می رسد تا بتوان به این ترتیب عوامل و علل تمایل روستاییان را در زمینه مهاجرت به شهر، مورد بررسی قرار داد و برای مقابله با مشکلات پیش رو به برنامه ریزی های دقیق و سنجیده ای مبادرت نمود. در همین زمینه نتایج پژوهش شمس الدینی و همکاران (۱۳۸۹) با عنوان عوامل موثر بر مهاجرت روستاییان به شهرها با تأکید بر شبکه مهاجرت نشان داد که از دید روستاییان عوامل موثر اقتصادی، اجتماعی و طبیعی در مهاجرت روستاییان به شهر ها موثر می باشد و حدود ۸۰ درصد روستاییان عوامل اقتصادی مانند جستجوی شغل بهتر و کسب درآمد را در مهاجرت خود موثر می دانند. نتایج پژوهش پناهی و همکاران (۱۳۹۰) نیز با عنوان عوامل موثر بر مهاجرت جوانان روستایی شهرستان مرودشت برای مهاجرت به شهر نشان داد که عوامل اجتماعی و فرهنگی مهمترین عوامل موثر بر مهاجرت جوانان برای مهاجرت بوده است. در همین زمینه دیوید کاری (۲۰۰۶) در کالیفرنیا به بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موثر بر مهاجرت روستاییان به شهرها پرداخته است. نتایج مطالعه نشان داد که در روستاهای مورد مطالعه مهاجرت بیشتر از روستا به روستا بود زیرا روستاهای مهاجرت پذیر دارای امکانات بهتری بودند (کار، ۲۰۰۶). در پژوهش دیگری عوامل موثر بر مهاجرت از روستا به شهر در زابل مورد مطالعه قرار گرفت که نتایج پژوهش نشان داد که افزایش دستمزد روستایی موجب کاهش مهاجرت روستایی و افزایش دستمزد شهری نسبت به روستایی موجب افزایش مهاجرت روستاییان می گردد. همچنین افزایش سرمایه، سطح سواد و نیروی کار موجب کاهش مهاجرت و افزایش سطح زیر کشت و ماشین آلات موجب افزایش مهاجرت می گردد (غفاری مقدم و همکاران، ۱۳۸۶). قدیری معصوم و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعه ای با عنوان تعارض روستا گریزی جوانان با روند توسعه روستایی به این نتیجه دست یافتند که مهاجرت نوعی جریان انتخاب کننده روستاییان جوان تر و

مولد است. جوانان به دلایل مختلف اجتماعی و اقتصادی انگیزه قوی تری برای ترک روستا دارند و البته عوامل فرهنگی نیز نقش مهمی در روستا گریزی جوانان داشته است.

اهمیت پژوهش

انسان به عنوان موجودی اجتماعی اصولاً خواهان زندگی در کانون هایی است که بتواند ضمن مهیا نمودن مقدمات خوشبختی، اکثریت نیازمندی های خود و خانواده اش را نیز فراهم بیاورد. از آنجایی که محیط های روستایی کشور به دلیل مسائل ناشی از سیاست ها و برنامه های کلان دولت طی دهه های اخیر و همچنین ضعف بنیان های اقتصادی اجتماعی روستا ها به واسطه بروز پیامدهای ناخوشایند محیطی-انسانی از چرخه ی توسعه نیافتگی عقب افتاده اند. (شمس الدینی، ۱۳۸۹) این موضوع سبب پدید آمدن مشکلات بیشمار برای روستاییان شده است که نهایتاً این افراد به منظور ارتقاء معیشت، دستیابی به رفاه و خوشبختی بیشتر رهسپار سکونتگاه های شهری کشور شده اند. مهاجرت در معنای عام و مهاجرت های روستا-شهری در معنای خاص، یکی از مسائل اجتماعی-اقتصادی و بلکه ساسی-فرهنگی کشور ما است که به علت مسئله دار بودن خود، از اوایل دهه ۴۰ در جامعه مطرح شده و توجه مسئولین اجرایی، ارگان های برنامه ریزی و متفکران را به خود جلب کرده است. در سال های پس از پیروزی انقلاب بررسی ها و پژوهش های مهاجرتی از جنبه های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و مدیریتی چه به صورت متمرکز در مرکز کشور و چه به صورت منطقه ای و محلی در استان ها و شهرستان های مختلف مطرح شده و پس از جنگ دومین مسئله کشور مهاجرت روستاییان به شهرها تلقی می شود و مهاجرت هم از بعد مهاجرت فرستی و هم از بعد مهاجرت پذیری، شاخصی جهت پی بردن به توسعه یافتگی و توسعه نیافتگی نقاط روستایی است. از این رو بررسی علل تمایل روستایی شهرستان سنقر به مهاجرت به شهرها می تواند عامل مهمی در برنامه ریزی های آینده باشد و با برطرف کردن این موانع و عامل ها بتوان از مهاجرت بیشتر آنها به شهرها ممانعت نمود و حتی با ارائه ی راهکارهای مفید در این زمینه بسترهای لازم را برای مهاجرت معکوس به نواحی روستایی و گامی در جهت توسعه یافتگی مناطق روستایی این شهرستان برداشت.

روش تحقیق

نوع تحقیق حاضر را می توان به قرار زیر بررسی کرد. از نظر نوع پارادایم: تحقیق حاضر از نوع کمی می باشد. از نظر هدف تحقیق: تحقیق حاضر کاربردی و نتیجه گرا می باشد. از نظر نحوه ی گردآوری داده ها: چنانچه روش های تحقیق را بر اساس نحوه ی گردآوری داده ها (طرح تحقیق) تقسیم بندی نماییم، طرح حاضر از نوع تحقیق توصیفی (غیرآزمایشی) خواهد بود. تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش هایی است که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده های مورد بررسی است. اجرای طرح توصیفی می تواند صرفاً برای شناخت بیشتر شرایط موجود یا یاری رساندن به فرآیند تصمیم گیری باشد. تحقیق حاضر از نوع توصیفی و در دسته ی تحقیقات همبستگی قرار می گیرد. جامعه ی آماری این تحقیق شامل سرپرستان خانوار ۲۱۱ روستای دارای سکنه ی شهرستان سنقر می باشد که بر اساس آمار به دست آمده از جهاد کشاورزی این شهرستان، تعداد خانوارهای روستایی این شهرستان شامل ۱۷۰۰۰ خانوار می باشد. که بر اساس جدول مورگان ۳۷۶ نفر سرپرست خانوار به عنوان نمونه انتخاب می شوند. روش جمع آوری داده ها به صورت مطالعه میدانی و از طریق پرسشنامه می باشد که روایی پرسشنامه بر اساس نظر اساتید و پایایی یا قابلیت اعتماد، بیانگر دقت ابزار سنجش است. به عبارت دیگر پاسخ به این پرسش است که تا چه اندازه ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان، نتایج مشابهی را به دست می دهد. جهت اندازه گیری قابلیت اعتماد پرسشنامه از آماره ای به نام آلفای کرونباخ استفاده می شود که دامنه آن بین ۰ تا ۱ می باشد. این روش برای محاسبه همبستگی درونی ابزار اندازه گیری از جمله پرسشنامه یا آزمون هایی که خصیصه های مختلفی را اندازه گیری می کنند، به کار می رود. طبق یک قاعده تجربی مقدار آلفا باید از ۰/۷، بیشتر باشد که بتوان گفت پرسشنامه دارای قابلیت اعتماد است. در تحقیق حاضر به منظور تعیین پایایی پرسش های تدوین شده در بین ۳۰ نفر از افراد مشابه جامعه آماری مورد پیش آزمون قرار گرفت. سپس از طریق آزمون آلفای کرونباخ در نرم افزار SPSS، پایایی آن محاسبه گردید. مقدار آلفای کرونباخ به دست آمده برای محاسبه پایایی کل پرسشنامه برابر با ۰/۷۶ می باشد که برای ادامه کار مقدار مناسبی است.

پرسش تحقیق

به چه میزان روستاییان تمایل به مهاجرت به شهرها دارند؟

فرضیه های پژوهش

فرضیه های این پژوهش در جدول (۱) ارائه شده اند. در ضمن روش آماری برای آزمون و تحلیل هر فرضیه با توجه به مقیاس (جنس) متغیرهای آن فرضیه و نوع فرضیه (رابطه ای یا مقایسه ای) نیز در جدول آمده است.

جدول (۱) فرضیه های تحقیق (بیان رابطه)

ردیف	فرضیه	متغیر مستقل و جنس آن	متغیر وابسته و جنس آن	آزمون آماری
		متغیر مستقل	متغیر وابسته	جنس (مقیاس)
۱	بین سن و تمایل به مهاجرت رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد.	سن	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۲	بین پاسخگویان زن و مرد از لحاظ تمایل به مهاجرت تفاوت معناداری وجود دارد.	جنسیت	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۳	بین سطح تحصیلات و تمایل به مهاجرت تفاوت مثبت و معناداری وجود دارد.	سطح تحصیلات	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۴	بین شغل پاسخگویان و تمایل آنها به مهاجرت تفاوت معناداری وجود دارد.	شغل	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۵	بین درآمد و تمایل به مهاجرت تفاوت منفی و معناداری وجود دارد.	درآمد	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۶	بین مدت اقامت در روستا و تمایل به مهاجرت تفاوت معناداری وجود دارد.	مدت اقامت در روستا	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۷	بین تعداد اعضای خانواده و تمایل به مهاجرت رابطه ی معناداری وجود دارد.	تعداد اعضای خانواده	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۸	بین میزان زمین آبی و دیم و تمایل به مهاجرت تفاوت منفی و معناداری وجود دارد.	میزان زمین آبی و دیم	تمایل به مهاجرت	رتبه ای
۹	بین میزان رضایت از خدمات و امکانات روستا و تمایل به مهاجرت رابطه ی منفی و معناداری وجود دارد.	رضایت از خدمات و امکانات روستا	تمایل به مهاجرت	رتبه ای

۱۰	بین میزان استفاده از منابع و کانال های ارتباطی و تمایل به مهاجرت رابطه ی مثبت و معناداری وجود دارد	میزان استفاده از منابع و کانال های ارتباطی	رتبه ای	تمایل به مهاجرت	رتبه ای	پیرسون
----	--	--	---------	-----------------	---------	--------

نتایج و یافته ها

-ویژگی های توصیفی

میانگین سنی سرپرستان خانوار روستایی بخش کلیایی ۴۴ سال بود که ۸۰ درصد پاسخگویان را مردان و ۲۰ درصد را زنان روستایی تشکیل می دهند. سرپرستان خانوار بخش کلیایی، سطح تحصیلات پایینی دارند، ۸۴ درصد پاسخگویان تحصیلاتی در سطح سیکل و پایین تر دارند و تنها ۲/۵ درصد دارای تحصیلات لیسانس داشتند و هیچ پاسخگویی تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر نداشت. بیشتر پاسخگویان (۳۶/۴۸ درصد) شغل خود را کشاورزی ذکر کرده اند. پس از کشاورزی ۱۳/۲۴ درصد بیان نمودند که بیکار هستند، (۱۱/۸۹ درصد) دامدار و (۹/۴۵ درصد) نیز کارگر بوند. کمترین درصد شغل اظهار شده بازنشسته با و فراوانی ۱۰ نفر (۲/۷۰ درصد) بودند. بیش از ۶۹ درصد پاسخگویان درآمدی کمتر از ۵۰۰ هزار تومان در ماه داشتند (۲۵۶ نفر) و هیچ کدام از روستاییان پاسخگو درآمدی بالای دو میلیون نداشتند. میانگین مدت اقامت پاسخگویان در روستاهای مورد مطالعه ۴۵ سال می باشد و بیشترین مدت اقامت مربوط به بیش از ۵۰ سال می باشد (۱۲۵ نفر).

میزان تمایل به مهاجرت در آینده

در ارتباط با میزان تمایل به مهاجرت در آینده از ۳۷۰ نفر پاسخگو، ۳۶ درصد پاسخگویان تمایل زیاد و بسیار زیادی برای مهاجرت داشتند (۱۳۵ نفر) و (۴۳/۷۸ درصد) نیز تمایل متوسطی برای مهاجرت از خود نشان دادند و تنها ۲۰ درصد تمایل کم و خیلی کمی از خود نشان دادند برای مهاجرت.

جدول ۲- میزان تمایل به مهاجرت

میزان تمایل	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۴۵	۱۲/۱۶	۱۲/۱۶
کم	۲۸	۷/۵۶	۱۹/۷۲
متوسط	۱۶۲	۴۳/۷۸	۶۳/۵
زیاد	۷۶	۲۰/۵۴	۸۴/۰۴
خیلی زیاد	۵۹	۱۵/۹۴	۱۰۰
کل	۳۷۰	۱۰۰	-

- اولویت بندی دلایل تمایل به مهاجرت از دید روستاییان

در جدول (۳) مهمترین متغیرهای مؤثر بر تمایل به مهاجرت مشخص گردیده است، این متغیرها بر اساس مطالعات ادبیات موضوع شناسایی گردید و در قالب پرسشنامه به صورت طیف پنج قسمتی لیکرت (از بسیار کم تا بسیار زیاد) در بین جامعه آماری توزیع شد و در نهایت به منظور اولویت بندی آنها از میانگین استفاده گردید (میانگین بالاتر و نزدیک به پنج به عنوان اولویت نخست).

یافته ها نشان می دهد که پیداکردن کار با میانگین ۴/۷۶ از ۵ مهمترین دلیل تمایل به مهاجرت از دید روستاییان بخش کلیایی شهرستان سنقر می باشد. به طوری که حدود ۴۲/۵۰ از پاسخگویان آن در حد زیاد و بسیار زیاد دلیل تمایل به مهاجرت و تصمیم

مهاجرتی بیان کرده اند. همچنین کسب درآمد بیشتر و پایین بودن بهره وری کشاورزی با میانگین ۴/۵۷ و ۴/۵۵ از ۵ در رتبه های بعدی قرار دارند. این در حالی است که ازدواج راحتتر، نظام بزرگ مالکی در روستا و آشنایی با شهر و دوری جستن از خدا با میانگین ۲/۱۲ و ۲/۱۱ از ۵ در سه اولویت آخر برای مهاجرت می باشند و تأثیری در مهاجرت روستاییان ندارد. انحراف معیار بالا در تمامی موارد نشان دهنده پراکندگی نظرات در مورد پاسخ ها می باشد و تنها در سه مورد، پیدا کردن کار، پایین بودن بهره وری کشاورزی و نفوذ ارزش های حاکم بر شهر به روستا انحراف معیار کمتر از یک گزارش شده است که نشان دهنده این است که در این موارد نظرات نزدیک به هم می باشد.

جدول ۳- اولویت بندی دلایل تمایل به مهاجرت

عنوان	میانگین از ۵*	انحراف معیار	بسیار کم (درصد)	کم (درصد)	متوسط (درصد)	زیاد (درصد)	بسیار زیاد (درصد)	اولویت
پیدا کردن کار	۴/۷۶	۰/۹۶	۳/۴	۱۱/۸	۴۲/۳	۳۷/۱۲	۵/۳۸	۱
درآمد بیشتر	۴/۵۷	۱/۳۶	۲/۹	۱۱/۲۸	۷/۱۸	۲۴/۱۶	۵۴/۴۸	۲
پایین بودن بهره وری کشاورزی	۴/۵۵	۰/۸۷	۱/۱۱	۸/۶	۲۵/۲	۳۵/۲۲	۲۹/۸۷	۳
به دلیل درس خواندن فرزندان	۴/۳۸	۱/۲۵	۲/۶۵	۹/۵	۳۷/۸	۲۳/۱۰	۲۶/۹۵	۴
به وجود آمدن خشکسالی و کمبود آب کشاورزی	۴/۳۱	۱/۴۴	۳/۸۶	۱۱/۱۷	۲۷/۸	۲۸/۱۴	۲۹/۰۳	۵
نفوذ ارزش های حاکم بر شهر به روستا	۴/۳۰	۰/۹۶	۲/۱۷	۱۶/۱۹	۲۵/۱	۳۰/۱۳	۲۶/۴۱	۶
عدم توجه دولت به بخش کشاورزی و روستاها	۴/۲۶	۱/۱۶	۲/۱۸	۲۴/۱۲	۲۱/۵	۳۸/۱۲	۱۴/۰۸	۷
ورود مکانیزاسیون به روستا و کاهش نیاز به کارگر	۴/۲۳	۱/۱۲	۳/۴۵	۵/۷	۳۸/۹	۲۱/۶۵	۳۰/۳	۸
نبود امکانات تفریحی در روستا	۴/۱۷	۱/۸۹	۷/۵۵	۱۲/۴	۲۷/۶	۴۶/۳۵	۶/۱	۹
وجود امکانات رفاهی و بهداشتی در شهرها	۴/۱۴	۱/۷۹	۷/۳۲	۱۹/۵	۲۱/۳	۳۹/۶۱	۱۲/۲۷	۱۰
سخت بودن کار در روستا	۳/۸۷	۱/۰۶	۱۰/۱۱	۱۴/۱۲	۲۴/۸	۲۸/۳۲	۲۲/۶۵	۱۱
سادگی و هیجان نداشتن زندگی در روستا	۳/۸۰	۱/۱۹	۱۰/۲۹	۲۵/۱۷	۲۱/۳	۳۱/۹۱	۱۱/۳۳	۱۲
پایین بودن جایگاه روستا در ذهن افراد	۳/۷۶	۱/۳۸	۱۰/۷	۱۵/۱۶	۱۱/۳	۲۹/۶۱	۳۳/۲۳	۱۳
ایجاد احترام برای روستاییان به شهر مهاجرت کرده	۳/۷۴	۱/۱۴	۱۱/۱۲	۱۱/۱۴	۱۲/۶	۳۸/۱۸	۲۶/۸۸	۱۴
وجود بیمه بازنشستگی و تامین اجتماعی در مشاغل شهری	۳/۶۵	۱/۱۵	۱۱/۱۴	۱۹/۲۲	۱۸/۹	۲۶/۷۱	۷۶/۲۳	۱۵
وجود مشاغل اداری و خدماتی با ساعات منظم کاری و دستمزد کافی در شهرها	۳/۵۶	۱/۱۵	۱/۱۵	۵/۱۷	۱۵/۴۴	۲۹/۸۰	۴۸/۴۴	۱۶
اهمیت ندادن به جوانان در خانواده های شهری	۳/۴۹	۱/۰۴	۴/۱۴	۲۳/۲۱	۲۵/۵۶	۳۶/۲۱	۱۰/۸۸	۱۷

۱۸	۱۹/۲۵	۲۳/۳۵	۲۱/۱۳	۳۳/۱۶	۳/۱۱	۱/۱۰	۳/۴۴	مهاجرت اقوام به شهرها
۱۹	۳۴/۲۶	۲۱/۲۹	۲۱/۱۷	۱۷/۰۹	۶/۱۹	۱/۲۷	۳/۳۷	دورافتاده بودن روستا
۲۰	۱۶/۳۹	۲۹/۴۲	۳۲/۴۶	۱۴/۱۳	۷/۶	۱/۱۱	۳/۲۶	افزایش جمعیت روستا و نبود زمین برای همه
۲۱	۹/۷۶	۴۱/۱۸	۱۴/۴۲	۱۹/۱۴	۱۵/۵	۱/۱۴	۳/۱۹	عدم اعطای وام کشاورزی، ساختمانی و توسعه
۲۲	۳۲/۷	۲۵/۴۲	۱۵/۲۳	۱۳/۲۵	۱۳/۴	۱/۱۱	۳/۱۲	حقیر شمردن فرهنگ روستایی نسبت به فرهنگ شهری
۲۳	۱۸/۵۷	۲۷/۳۲	۲۵/۶۵	۱۸/۱۶	۱۰/۳	۱/۲۶	۳/۰۷	مهاجرت دوستان و دیگر روستاییان به شهر
۲۴	۲۵/۵۶	۴۲/۱۱	۱۰/۱۱	۸/۱۲	۱۴/۱	۱/۲۸	۳/۰۱	سنتی بودن سیستم بهره برداری
۲۵	۱۷/۶	۲۸/۳۵	۲۵/۳۱	۹/۱۴	۱۹/۶	۱/۲۶	۲/۸۴	تبعیت از همسر و خانواده
۲۶	۴۰/۰۹	۳۲/۳۷	۱۵/۲۴	۷/۱۳	۵/۱۷	۱/۴۲	۲/۷۶	دسترسی به تغذیه بهتر
۲۷	۷/۳۲	۲۹/۶۱	۲۶/۳۳	۱۹/۱۴	۱۷/۶	۱/۳۹	۲/۶۵	پیشرفت در شهر به دلیل کم بودن چشم و هم چشمی
۲۸	۱۸/۶۶	۲۵/۴۱	۱۴/۱۸	۲۱/۱۵	۲۰/۶	۱/۷۹	۲/۵۶	جاذبه های شهری
۲۹	۷/۵۴	۲۳/۶۴	۱۶/۱۳	۳۳/۲۹	۱۹/۴	۱/۶۵	۲/۴۷	احساس بی عدالتی بین شهر و روستا
۳۰	۱۹/۲۸	۳۴/۵۱	۲۳/۲۴	۱۲/۱۷	۱۰/۸	۱/۳۹	۲/۴۶	آزادی عمل بیشتر
۳۱	۱۸/۳۱	۳۹/۱۱	۱۹/۶۴	۱۳/۱۴	۹/۸	۱/۷۲	۲/۴۱	احساس خسران در روستا
۳۲	۴/۰۹	۴۲/۳۹	۱۹/۲۳	۱۷/۱۸	۱۷/۱۱	۱/۵۹	۲/۲۹	کسب منزلت اجتماعی
۳۳	۱۴/۶۲	۲۵/۴۶	۲۸/۲۱	۱۸/۳۱	۱۳/۴	۱/۶۶	۲/۳۴	مهاجرت از سرنامیدی
۳۴	۶/۰۱	۳۴/۷۱	۲۹/۳۲	۱۸/۶۶	۱۱/۳	۱/۵۲	۲/۲۵	افزایش آرامش در زندگی
۳۵	۲۶/۶۵	۲۸/۵۵	۱۴/۲۲	۲۷/۵۹	۱۷/۲	۱/۰۳	۲/۲۲	دسترسی به موسسات ارایه دهنده خدمات اجتماعی
۳۶	۱۰/۰۱	۴۱/۱۹	۱۰/۱۲	۲۳/۳۸	۱۵/۳	۱/۰۱	۲/۲۰	از بین رفتن تعادل حیاتی به علت مکانیزاسیون
۳۷	۲۳/۵۳	۱۸/۳۶	۱۸/۱۴	۲۳/۱۷	۱۶/۸	۱/۱۷	۲/۱۹	اختلافات محلی
۳۸	۳/۷۸	۲۰/۲۸	۳۸/۲۵	۲۵/۰۹	۹/۶	۱/۱۳	۲/۱۵	اختلافات خانوادگی
۳۹	۱۴/۷۷	۱۴/۳۹	۴۴/۲۳	۱۹/۱۱	۷/۵	۱/۰۷	۲/۱۲	ازدواج راحتتر
۴۰	۱۱/۳۷	۱۹/۲۲	۲۸/۲۹	۳۰/۱۲	۱۱/۰	۱/۲۳	۲/۱۱	نظام بزرگ مالکی در روستا
۴۱	۷/۵۱	۱۱/۱۰	۱۱/۶۵	۳۰/۱۴	۳۹/۶	۱/۲۹	۲/۰۹	آشنایی با شهر و دوری جستن از خدا

*مقیاس: بسیار کم=۱، کم=۲، متوسط=۳، زیاد=۴، بسیار زیاد=۵.

-شناسایی عوامل موثر بر تمایل روستاییان برای مهاجرت-

در این مرحله گویه هایی که در مرحله ی قبل شناسایی شده اند به وسیله ی تحلیل عاملی اکتشافی دسته بندی می شوند و در قالب چند عامل اساسی معرفی می گردند. در ابتدا به منظور بررسی مناسب بودن داده ها برای تحلیل عاملی از آزمون KMO و بارتلت استفاده گردید که مقدار KMO و بارتلت نشان می دهد که داده ها با توزیع نرمال برای تحلیل عاملی مناسب بودند.

جدول ۴-مقادیر آزمون KMO و بارتلت

P	Bartle	KMO
۰/۰۰۳	۶۷۴۲/۸	۰/۶۹

به منظور بالا بردن تفسیرگویی های مرتبط با مهاجرت از روش چرخش واریماکس استفاده شد که در مجموع ۶ عامل بر پایه مقدار های ویژه و معیار عامل پیشین استخراج شدند (جدول ۵).

جدول ۵-عامل های استخراج شده همراه با مقدار ویژه و واریانس تبیین شده پیش و پس از چرخش

پیش از چرخش				پس از چرخش			
عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد انباشته	عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس تبیین شده	درصد انباشته
۱	۷/۷۱۶	۱۲/۱۰	۱۲/۱۰	۱	۸/۵۱۹	۱۱/۸۱	۱۱/۸۳
۲	۸/۶۵۴	۱۲/۰۷	۲۴/۱۷	۲	۸/۴۹۵	۱۱/۸۰	۲۳/۶۳
۳	۷/۹۳۲	۱۱/۰۱	۳۵/۱۸	۳	۷/۹۳۰	۱۱/۰۱	۳۴/۶۴
۴	۷/۹۳۰	۱۱/۰۱	۴۶/۱۹	۴	۷/۴۵۷	۱۰/۳۵	۴۴/۹۹
۵	۶/۹۹۲	۹/۷۱۵	۵۵/۹۰۵	۵	۶/۶۵۳	۹/۲۴	۵۴/۲۳
۶	۶/۹۴۲	۶/۵۹	۶۲/۴۹۵	۶	۰/۹۹۱	۹/۱۷۳	۶۳/۴۰۳

این ۶ عامل در مجموع ۶۳/۴۰۳ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین نموده اند که سهم هر کدام از عامل ها نیز پیش و پس از چرخش مشخص شده است. نام گذاری عامل ها با توجه به ماهیت متغیرهای موجود در هر عامل و مهمترین متغیرهای موجود در هر مولفه انجام شد (جدول ۶).

جدول ۶-عامل ها و مقدار بار عاملی بدست آمده از ماتریس دوران یافته

مولفه ها	گویه	بار عاملی
اقتصادی	پیدا کردن کار	۰/۹۱۴
	کسب درآمد بیشتر	۰/۹۲۷
	وجود مشاغل اداری و خدماتی با ساعت	۰/۸۵۲
	منظم کاری و دستمزد کافی در شهرها	۰/۸۳۶
	وجود بیمه بازنشستگی و تأمین اجتماعی در مشاغل شهری	۰/۸۰۷
ساختاری-جغرافیایی	پایین بودن بهره وری کشاورزی	۰/۶۸۴
	سخت بودن کار در روستا	۰/۷۶۵
	دور افتاده بودن روستا	۰/۷۸۴
	ورود مکانیزاسیون به روستا و کاهش نیاز به کارگر	۰/۶۴۸
	جاذبه های شهری	

۰/۷۱۲	افزایش جمعیت روستا و نبود زمین برای همه	
/۷۵۷	نفوذ ارزش های حاکم بر شهرها به روستاها	
۰/۶۹۵	به وجود آمدن خشکسالی و کمبود آب کشاورزی	
۰/۶۷۱	راحت بودن زندگی در خانه های شهری	
۰/۵۷۷	سادگی و عدم هیجان زندگی در روستا	
۰/۶۰۹	از بین رفتن تعادل حیاتی به علت مکانیزاسیون	
۰/۵۶۱	سنتی بودن سیستم بهره برداری	
۰/۹۳۵	درس خواندن فرزندان	فرهنگی
۰/۸۷۱	پایین بودن جایگاه روستا در ذهن افراد	
۰/۹۳۴	حقیر شمردن فرهنگ روستایی نسبت به فرهنگ شهری	
۰/۸۲۱	وجود احساس بد نسبت به زندگی روستا	
۰/۷۹۸	پیشرفت بیشتر در شهر به دلیل کم بودن چشم و هم چشمی	
۰/۹۷۳	اهمیت ندادن به جوانان در خانواده های روستایی	
۰/۸۲۵	نظام بزرگ مالکی در روستا	
۰/۷۶۲	احساس بی عدالتی بین شهر و روستا	
۰/۷۳۹	آشنایی با شهر و دوری جستن از خدا	
۰/۹۱۵	نبود امکانات تفریحی	اجتماعی
۰/۹۰۱	مهاجرت اقوام به شهرها	
۰/۸۵۹	ایجاد احترام برای روستاییانی که به شهر مهاجرت نموده اند	
۰/۸۱۷	مهاجرت دوستان به شهر دسترسی به موسسات ارایه دهنده خدمات اجتماعی	
۰/۹۱۸	کسب منزلت اجتماعی	
۰/۷۶۸	اختلافات محلی	
۰/۷۱۶	ازدواج راحتتر	
۰/۶۱۲	تبعیت از همسر	
۰/۶۵۷	اختلافات خانوادگی	
۰/۸۱۷	افزایش آرامش در زندگی شهری	فردی
۰/۸۴۲	مهاجرت از سر ناامیدی	
۰/۸۶۴	احساس آزادی عمل بیشتر در شهر	

۰/۷۵۹	احساس خسران در روستا	تسهیلاتی-خدماتی
۰/۸۴۷	تغذیه نامناسب در روستا	
۰/۸۳۸	وجود امکانات رفاهی و بهداشتی بیشتر در شهرها	
۰/۸۱۷	عدم توجه دولت به بخش کشاورزی و روستاها	
۰/۸۱۲	عدم اعطای وام کشاورزی، ساختمانی و توسعه زندگی روستایی	

عامل اول که در حدود ۱۱/۸۳ درصد از واریانس مربوط به تحلیل عاملی را برآورد نموده است با توجه به ماهیت متغیرهای موجود به نام عامل اقتصادی نام گذاری شد. در این عامل ۵ گویه با بارهای عاملی مشخص در جدول ۳ نشان داده شده است. عامل دوم که ۱۱ گویه را شامل می شود ۱۱/۸۰ درصد از واریانس را به خود اختصاص داده است. این عامل با توجه به طبیعت گویه هایش با نام عامل ساختاری-جغرافیایی نام گذاری شد. عامل سوم با تبیین ۱۱/۰۱ درصد از واریانس متغیرها از ۹ گویه تشکیل شده است. با توجه به گویه هایی که در این عامل طبقه بندی شده اند به عنوان عامل فرهنگی نام گذاری گردید. عامل چهارم با بر عهده گرفتن ۱۰/۳۵ درصد از واریانس متغیرها از ۹ گویه تشکیل شده است. عامل اجتماعی نام گذاری شده است. پنجمین عامل که از ۵ گویه تشکیل شده است و ۹/۲۴ درصد از واریانس کل را تبیین می نمایند به نام مؤلفه ی فردی نام گذاری گردید. مؤلفه عامل تسهیلاتی-خدماتی به عنوان ششمین عامل معرفی گردید که از چهار گویه تشکیل شده است و ۹/۷۳ درصد واریانس متغیرها را تبیین می کند.

-تحلیل استنباطی

در این قسمت به بررسی فرضیه های پژوهش پرداخته می شود، برای این منظور ارتباط بین متغیرهای مستقل و تمایل به مهاجرت سنجیده می شود تا مشخص گردد که آیا بین متغیرهای مستقل و تمایل به مهاجرت رابطه ای وجود دارد یا خیر و نوع این رابطه مثبت است یا منفی. برای این منظور با توجه به استفاده از طیف لیکرت و سطح سنجش ترتیبی از ضریب همبستگی اسپیرمن و برای تعیین همبستگی متغیرهایی که در سطح سنجش فاصله ای فاصله ای هستند از ضریب همبستگی پیرسن استفاده شد.

-سن و تمایل به مهاجرت

محاسبه ضریب همبستگی بین دو متغیر سن و تمایل به مهاجرت در جدول (۷)، نشان دهنده رابطه ی منفی و معنی دار بین دو متغیر است و می توان گفت با افزایش سن سرپرستان خانوار، تمایل آنها به مهاجرت کاهش می یابد و تمایل به مهاجرت در گروه سنی جوان بالاتر است و این احتمال با حدود ۹۹ درصد اطمینان وجود دارد.

جدول ۷-ضریب همبستگی بین سن و تمایل به مهاجرت		
همبستگی با تمایل به مهاجرت		
سن	R	sig
	-.۰/۲۹**	۰/۰۰۰

**معنی داری در سطح یک درصد

-جنسیت و تمایل به مهاجرت

جدول شماره (۸) آزمون تفاوت میانگین تمایل به مهاجرت بر حسب جنسیت پاسخگویان را نشان می دهد. با توجه به این جدول، میانگین نمره مردان از زنان بیشتر است و می توان گفت که مردان نسبت به زنان تمایل بیشتری برای مهاجرت دارند و این معنی داری با احتمال ۹۵ درصد وجود دارد.

جدول ۸-آزمون تفاوت میانگین تمایل به مهاجرت روستاییان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف	sig
مرد	۲۹۶	۱۱۷/۸	۳۱/۲۴	۰/۰۱۶
زن	۷۴	۹۸/۶	۲۷/۵۸	

*معنی داری در سطح ۵ درصد

-سطح تحصیلات و تمایل به مهاجرت

جدول (۹) آزمون مقایسه میانگین تمایل به مهاجرت بر حسب سطح تحصیلات پاسخگویان را نشان می دهد. نتایج به دست آمده بر اساس آزمون کروسکال والیس نشان می دهد که تفاوت معنی داری بین میانگین ها را نشان می دهد. مقایسه میانگین ها نشان می دهد که هرچه سطح تحصیلات افراد بالاتر می رود تمایل به مهاجرت بیشتر می شود و افراد کم سواد تمایل کمتری برای مهاجرت دارند.

جدول ۹-آزمون تفاوت میانگین تمایل به مهاجرت روستاییان بر حسب سطح تحصیلات پاسخگویان

تحصیلات	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	X ²	sig
بی سواد	۱۴۹	۸۴/۸۹	۲۲/۴۷	۷/۹۸	۰/۰۰۰
ابتدایی	۹۲	۹۶/۰۳	۲۳/۸۷		
سیکل	۷۱	۱۱۵/۰۱	۲۱/۶۹		
دیپلم	۳۱	۱۲۰/۶۸	۶۵/۱۳		
فوق دیپلم	۱۸	۱۲۶/۱۳	۴۵/۶۷		
کارشناسی	۹	۱۴۸/۱۱	۳۸/۳۱		
کارشناسی ارشد و بالاتر	۰	-	-		

-شغل و تمایل به مهاجرت

جدول (۱۰) آزمون تفاوت میانگین تمایل به مهاجرت بر حسب شغل افراد پاسخگو را نشان می دهد. همانطور که جدول نشان می دهد میانگین نمره تمایل به مهاجرت در افراد بیکار بالاتر است یعنی افراد بیکار تمایل بیشتری به مهاجرت دارند و در مرتبه ی بعدی کشاورزان هستند که میانگین تمایل به مهاجرت آنها بالاتر است که نشان دهنده ی این است که این قشر در مرتبه ی بعدی از لحاظ تمایل به مهاجرت قرار دارند. در مرتبه ی آخر نیز افراد بازنشسته قرار دارند که میانگین این گروه از همه پایین تر می باشد.

جدول ۱۰-آزمون کروستال وایس تفاوت میانگین تمایل به مهاجرت روستاییان بر حسب شغل پاسخگویان

شغل	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	X^2	Sig
بیکار	۴۹	۱۱۱/۷۵	۲۶/۴۴	۳/۴۷	۰/۰۰۰
کشاورز	۱۳۵	۱۱۰/۲۵	۲۷/۳۲		
کارمند دولت	۱۹	۱۰۸/۴۵	۲۱/۲۹		
دامدار	۴۴	۱۰۴/۵۱	۲۶/۳۷		
کارگر	۳۵	۱۰۳/۶۹	۲۷/۱۱		
شغل آزاد	۳۴	۱۰۱/۵۶	۲۵/۱۵		
خانه دار	۲۸	۹۹/۲۱	۱۸/۳۳		
از کارافتاده	۱۶	۹۹/۱۸	۱۵/۱۹		
بازنشسته	۱۰	۹۴/۲۵	۱۶/۵۲		

-درآمد و تمایل به مهاجرت

محاسبه ضریب همبستگی بین دو متغیر درآمد و تمایل به مهاجرت (جدول ۱۱)، نشان دهنده ی رابطه ی منفی و معنی داری بین این متغیرها می باشد. به این معنا که هرچه سطح درآمد پاسخگویان بالاتر بود تمایل به مهاجرت کمتر می باشد و بالعکس هرچه سطح درآمد کمتر بود تمایل پاسخگویان به مهاجرت بیشتر بود.

جدول ۱۱-آزمون تفاوت میانگین تمایل به مهاجرت روستاییان بر حسب درآمد پاسخگویان

درآمد	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار r	Sig
زیر ۵/۰	۲۵۶	۱۰۵/۳۴	۲۸/۳۴	۴/۳۲	۰/۰۱۶
۵-۱۰/۱	۷۱	۱۱۱/۰۵	۲۹/۶۱		
۱۱-۱۵/۱	۲۹	۱۳۶/۴۵	۲۵/۶۴		
۱۶-۲۰/۱	۱۴	۱۳۹/۲۱	۲۷/۵۵		

-مدت اقامت در روستا و تمایل به مهاجرت

همانگونه که جدول (۱۲) نشان می دهد بین مدت اقامت در روستا و تمایل به مهاجرت رابطه ی معنی داری وجود ندارد.

جدول ۱۲-همبستگی بین مدت اقامت در روستا و تمایل به مهاجرت

عنوان	همبستگی با تمایل به مهاجرت	R	sig
مدت اقامت در روستا	۰/۲۷		۰/۴۲

-تعداد اعضای خانواده و تمایل به مهاجرت

در جدول (۱۳) محاسبه ضریب همبستگی بین دو متغیر تعداد اعضای خانواده و تمایل به مهاجرت، نشان دهنده عدم رابطه معنی دار بین این متغیرها می باشد. بنابراین بین تعداد اعضای خانواده روستاییان و تمایل به مهاجرت رابطه ی معناداری وجود ندارد.

جدول ۱۳- همبستگی بین تعداد اعضای خانواده و تمایل به مهاجرت

عنوان	همبستگی با تمایل به مهاجرت	
تعداد اعضای خانواده	R	sig
	-۰/۰۲۷	۰/۶۷

-میزان زمین آبی، دیم و تمایل به مهاجرت

ضریب همبستگی بین دو متغیر میزان زمین آبی و دیم در روستا و تمایل به مهاجرت (جدول ۱۴)، نیز نشان دهنده رابطه ی منفی معنی دار بین دو متغیر در سطح ۱ درصد می باشد. بنابراین می توان گفت با افزایش میزان زمین آبی و دیم، به دلیل بهبود وضعیت اقتصادی خانوارها تمایل به مهاجرت کاهش پیدا می کند.

جدول ۱۴- همبستگی بین میزان زمین آبی، دیم و تمایل به مهاجرت

عنوان	همبستگی با تمایل به مهاجرت	
	r	sig
میزان زمین آبی	-۰/۰۲۱**	۰/۰۰۶
میزان زمین دیم	۰/۰۱۹**	۰/۰۲۹

**همبستگی در سطح ۱ درصد

-میزان رضایت از خدمات و امکانات روستا و تمایل به مهاجرت

ضریب به دست آمده برای متغیر رضایت از خدمات و امکانات روستا و تمایل به مهاجرت (۱۵) برابر (۰/۵۸-) با سطح اطمینان ۹۹ درصد (یک درصد خطا)، بیانگر رابطه ی منفی و معنی دار بین دو متغیر مذکور می باشد، به این معنا که با افزایش میزان رضایت روستاییان از خدمات و امکانات روستا، میزان تمایل آنها به مهاجرت کاهش می یابد و برعکس با کاهش خدمات و امکانات روستا تمایل آنها به مهاجرت افزایش خواهد یافت.

-میزان استفاده از منابع و کانال های ارتباطی و تمایل به مهاجرت

اطلاعات حاصل از جدول (۱۵) نشان می دهد که بین میزان استفاده از منابع و کانال های ارتباطی و تمایل به مهاجرت رابطه ی معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی پیرسون به دست آمده برای این متغیر برابر (۰/۴۷) با سطح معنی داری (sig=0/000) وجود دارد.

جدول ۱۵- ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای میزان رضایت از خدمات و امکانات و میزان استفاده از منابع و کانال های ارتباطی با تمایل به مهاجرت

متغیر وابسته	رضایت از خدمات و امکانات روستا	استفاده از منابع و کانال های ارتباطی
تمایل به مهاجرت	-۰/۵۸**	۰/۴۷**
سطح معنی داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

**معنی داری در سطح ۱ درصد

نتیجه گیری و پیشنهادها

مهمترین دلایل تمایل به مهاجرت که با توجه به میانگین مورد اولویت بندی قرار گرفت، مهاجرت به منظور پیدا کردن کار و درآمد بیشتر، مهاجرت به دلیل بهره وری پایین کشاورزی و به علت درس خواندن فرزندان می باشد. در مرحله ی بعد ۴۱ گویه ی قبلی از طریق تحلیل عاملی اکتشافی مورد دسته بندی قرار گرفتند که نتایج تحلیل عاملی اکتشافی منجر به ایجاد ۶ عامل مؤثر بر تمایل به مهاجرت گردید که این عوامل با توجه به نوع متغیرهای هر دسته به عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، فردی، دولتی و زمینه ای نام گذاری گردید. نتایج بررسی فرضیه های تحقیق نیز نشان داد که هرچه سن پاسخگویان بالاتر می رود تمایل آنها به مهاجرت کمتر می شود به عبارتی بین سن و تمایل به مهاجرت رابطه ی منفی معناداری وجود دارد اکبرپور و همکاران (۱۳۹۱)؛ همتی فر و همکاران (۱۳۹۲)؛ دره زرشکی (۱۳۸۶)؛ بژارنسون، (۲۰۰۶)؛ رمضانپان (۱۳۸۰) نیز به نقش سن در مهاجرت روستایی تأکید کرده اند و مهاجرت را نوعی جریان انتخاب کننده برای روستاییان جوان تر و مولد می دانند. همچنین مردان نسبت به زنان تمایل بیشتری برای مهاجرت داشتند. ارتباط بین سطح تحصیلات و تمایل به مهاجرت نیز مثبت و معنادار بود به عبارتی هر چه سطح تحصیلات پاسخگویان بالاتر می رفت تمایل آنها نیز به مهاجرت بیشتر می شد اکرام الله و همکاران (۲۰۱۱)، دره زرشکی و همکاران (۱۳۸۶) نیز بر وجود ارتباط مثبت و معنی دار بین سطح تحصیلات، مالکیت زمین و مهاجرت روستا-شهری تأکید کرده اند، در این راستا نتیجه ی مطالعه بوژارنسون و تورلیندسن (۲۰۰۶) نیز حاکی از آن است که با افزایش سطح تحصیلات تمایل به مهاجرت افزایش می یابد. در حالی که بیلز (۱۹۶۹) مدعی است، تعلیم و تربیت باعث کاهش مهاجرت می شود، ولی نایت (۱۹۷۳) اظهار می دارد از آن جا که تعلیم و تربیت به افزایش احتمال یافتن شغل در بخش نوین اقتصادی منجر می شود، به مهاجرت دامن می زند. کالدول (۱۹۹۵) نیز بین سطح تعلیم و تربیت و مهاجرت از روستا به شهر رابطه قوی گزارش کرده است. به زعم ایشان تحصیل به خودی خود انسان را به سوی زندگی شهری می راند، چرا که محتوای تعلیم و تربیت عامل مهمی است در بیگانه شدن کودکان از زندگی روستایی تأثیر دارد. ارتباط بین شغل و تمایل به مهاجرت نیز نشان داد که افراد کشاورز و بیکار بیشترین قشر پاسخگویی بودند که تمایل به مهاجرت داشتند. ارتباط بین درآمد و تمایل به مهاجرت یک ارتباط منفی معنادار بود به عبارتی هر چه درآمد اعضای خانواده در روستا بیشتر بود تمایل آنها برای مهاجرت کمتر بود. نتایج تحقیق با یافته های تحقیق شمس الدین و گرجیان (۱۳۸۹)، عزمی و همکاران (۱۳۹۲) و شایان و کهنه پوشی (۱۳۹۲) مطابقت داشته است و هر کدام از محققان فوق، درآمد پایین در روستا را عامل مهاجرت روستاییان به شهرها می دانند. اما پژوهش همتی فر (۱۳۹۲) در تناقض با نتیجه این مطالعه می باشد، زیرا بنا بر نتایج مطالعه نامبرده روستاییانی که درآمد بالاتری داشتند تمایل بیشتری برای مهاجرت از خود نشان می دادند. از لحاظ ارتباط بین زمین آبی، دیم و تمایل به مهاجرت نتیجه یک ارتباط منفی معنادار را نشان داد به طوری که هرچه میزان زمین آبی و دیم بالاتر بود تمایل سرپرستان برای مهاجرت کمتر بود، در این زمینه نتیجه ی پژوهش همتی فر و همکاران (۱۳۹۲) نیز نشان داد که بین میزان زمین آبی و تمایل به مهاجرت رابطه ی منفی معناداری وجود دارد که هم راستا با نتایج این پژوهش می باشد. واقعیت آن است که درآمد مورد انتظار و احتمال یافتن شغل در بخش های مدرن تر اقتصادی، همبستگی مثبت با تعلیم و تربیت افراد مهاجر دارد. نقطه پیوند این همبستگی از یک سو مشوق های اقتصادی برای مهاجران است و از سوی دیگر تغییر ادراک تحصیل کردگان از خویش است. مشوق های اقتصادی که به طور غالب در مراکز شهری و به ویژه شهرهای بزرگ وجود دارد، خود را به صورت چشم اندازی از رفاه، بهداشت، تعلیم و تربیت، دستیابی مستقیم به بازار کار و بی نیازی به سرمایه گذاری مستقیم نشان می دهد مهاجران بالقوه و تحصیل کرده در اثر تفاوت مشاهده شده بین خود و دیگر همگنان دستخوش تغییر می - شود. به علاوه تعلیم و تربیت شریان حیاتی دسترسی به اطلاعات است و ناگفته پیداست با دست یافتن به اطلاعات، گزینه های تصمیم برای انتخاب نوع زندگی متنوع تر می شود (دره زرشکی و همکاران، ۱۳۸۶). اما نتایج نشان داد که بین مدت اقامت در روستا و تعداد اعضای خانوار با تمایل به مهاجرت هیچ گونه رابطه ای وجود ندارد در این زمینه بالعکس پژوهش همتی فر و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که بین مدت اقامت در روستا و تمایل به مهاجرت رابطه متوسطی وجود دارد.

بین میزان رضایت از خدمات و امکانات روستا و تمایل به مهاجرت نیز ارتباط منفی معناداری وجود داشت به طوری که هرچه رضایت بیشتر بود تمایل به مهاجرت کمتر شد در این زمینه نتیجه ی رگرسیون چندگانه نشان داد که از بین متغیرهای مؤثر بر تمایل به مهاجرت، درآمد، سطح تحصیلات و میزان زمین دیم بیشترین تأثیر را داشته است و نتایج پژوهش همتی فر و همکاران (۱۳۹۲) نیز این مطلب را تایید می نماید که هرچه رضایت خاطر از خدمات و امکانات روستا بیشتر باشد تمایل روستاییان برای مهاجرت کاهش می یابد،

به طور کلی می توان اظهار داشت که درآمد، سطح تحصیلات، سن، عوامل اقتصادی، زمینه ای و فرهنگی از عوامل مؤثر بر تمایل روستاییان بخش کلیایی شهرستان سنقر برای مهاجرت می باشد. همچنین میزان تمایل به مهاجرت خانوارهای روستایی این شهرستان بر طبق یافته های پژوهش بالا است و مهمترین دلایل مهاجرت نیز دلایل اقتصادی گزارش شده است.

-بررسی دلایل ذکر شده توسط پاسخگویان جهت تمایل به مهاجرت از روستا در حد قابل ملاحظه ای متأثر از فاکتورهای دافع روستایی و جاذبه شهری در زمینه امکانات و خدمات گوناگون می باشد به طوری که اکثر پاسخگویان از شرایط بهداشتی -درمانی روستا، امکانات تفریحی و سرگرمی در روستا رضایت نداشتند، می توان به عنوان یک پیشنهاد و راهکار جهت کاهش مهاجرت روستاییان به توسعه زیرساخت های روستایی و گسترش امکانات مختلف روستا در زمینه های بهداشتی و درمانی پرداخت که توسعه این امر می تواند به جلب رضایت روستاییان و انگیزه ای برای ماندن در روستا منجر شود و به طور کلی می توان گفت گسترش امکانات تفریحی، رفاهی و درمانی روستاها سبب می گردد که آنها از این لحاظ تفاوتی بین شهر و روستا احساس نکنند و دیگر جاذبه ای از این لحاظ در شهرها و دافعه ای در روستاها برای مهاجرت وجود نداشته باشد.

-همانطور که نتایج مطالعه نشان داد پیدا کردن کار و درآمد بیشتر و بهره وری پایین کشاورزی باعث تمایل روستاییان به مهاجرت شده است و این عامل یعنی عامل اقتصادی در اولویت نخست روستاییان برای مهاجرت قرار دارد، در این زمینه می توان گفت توجه دولت و نهادهای ذی ربط به خصوص جهاد کشاورزی که در ارتباط نزدیک با روستاییان است باید به بهبود و توسعه بخش کشاورزی متمرکز شود می توان برای این منظور از روش های نوین کشاورزی و مدیریت پایدار زمین استفاده نمود و در این زمینه از کارشناسان ترویج در جهت ایجاد کلاس های آموزشی و توزیع بروشورهای ترویجی استفاده کرد. همچنین اجرای الگوی کشت، طراحی آن در منطقه و تشویق کشاورزان به اجرای آن با توجه به اقلیم منطقه می تواند راهکار دیگری به منظور افزایش بهره وری کشاورزی و توسعه اقتصادی مناطق روستایی و بالتبع آن کاهش مهاجرت در این مناطق باشد.

-عامل دیگری که بر تمایل روستاییان برای مهاجرت مؤثر می باشد عوامل ساختاری-جغرافیایی و فرهنگی است، در این زمینه نیز می توان اقداماتی انجام داد، از جمله گسترش مکانیزاسیون برای محصولات مختلف و به خصوص آفتابگردان که محصول اصلی منطقه است را فراهم نمود که هم سبب افزایش عملکرد و هم اینکه کاهش مشکلات کشاورزان گردد در عوامل فرهنگی نبود امکانات و مدارس برای فرزندان از دلایل مهاجرت ذکر شده است در این زمینه می توان به توسعه مدارس دبیرستان و حتی دانشکده هایی در شهرستان های مختلف برای سهولت رفت و آمد و تحصیل فرزندان روستاییان نام برد که در این زمینه لازم است دولت به خدمات حمایتی نیز توجه نماید به عنوان مثال سرویس رایگان برای رفت و آمد محصلان و دانشجویان روستایی که این امر می تواند سهم بسزایی در کاهش مهاجرت داشته باشد و این در اصل نوعی سرمایه گذاری برای کشور است نه هزینه برای دولت زیرا با کاهش مهاجرت و ماندن روستاییان در زادگاهشان کشاورزی که منبع اصلی تغذیه انسان ها است رونق می یابد اما با مهاجرت هر خانوار روستایی یک خانوار بر مصرف کنندگان شهری افزوده می شود و مسایل و مشکلات دو چندان را برای شهرها ایجاد می نماید.

-همانطور که نتایج بررسی فرضیه ها نشان داد هر چه سن و درآمد کاهش می یابد تمایل به مهاجرت بیشتر می شود و جوانان بیکار روستایی اولین گروه هایی هستند که برای مهاجرت داوطلب می شوند و این به دلیل نبود شرایط برای کسب درآمد و عدم تمایل آنها به کشاورزی است. در این زمینه در سال های قبل تسهیلات و اعتباراتی در اختیار کشاورزان و جوانان به منظور کارآفرینی و ایجاد کسب و کار در روستا انجام گرفت اما متأسفانه این امر هم نتوانست مانع مهاجرت گسترده روستاییان به شهرها شود با توجه به اینکه تخمه ی سنقر در سراسر کشور و حتی کشورهای همسایه معروف و زبان زد است و بسیاری از کشاورزان این منطقه به کشت این محصول اشتغال دارند. توسعه و ایجاد صنایع تبدیلی در منطقه به منظور فرآوری این محصول توسط دولت می تواند اقدام مناسب و شایسته ای هم در راستای کاهش مهاجرت، ایجاد اشتغال و توسعه منطقه و افزایش صادرات باشد.

-همان طور در این پژوهش افراد با تحصیلات بالاتر تمایل بیشتری برای مهاجرت داشتند در مورد این موضوع می توان گفت فراهم نمودن زمینه های لازم جهت اشتغال افراد تحصیل کرده در مشاغل که نیاز به تحصیلات بالاتر دارند در مناطق روستایی از راهکارهای جذب این افراد و کاهش مهاجرت روستابه شهر و تهی شدن روستاها از سرمایه های انسانی ارزشمند است.

-در بررسی عوامل مؤثر بر تمایل به مهاجرت نتایج نشان داد که رسانه های ارتباطی در این امر کم تأثیر نبوده اند و از آنجا که اکنون در تمامی روستاها وسایل ارتباطی مانند ماهواره، اینترنت، تلفن همراه، تلویزیون و...وجود دارد این وسایل بایستی به ابزاری در جهت فرهنگ سازی برای روستاییان تبدیل شود نه به عاملی در جهت تشویق آنها برای مهاجرت در این زمینه می توان به ساخت فیلم ها و مستندهایی

از مناطق روستایی و بلد کردن نقش و اهمیت روستاها در توسعه کشور پرداخت. همچنین از این رسانه ها به منظور معرفی افراد کارآفرین و موفق روستایی در جهت تشویق و جلب نظر سایر روستاییان به نوآوری و کارآفرینی در جهت ماندن در روستا و رونق و توسعه کشاورزی بایستی استفاده نمود

-توسعه ی سیستم های آبیاری نوین در روستاها و ایجاد سد و چاه های عمیق در روستا به منظور رونق کشاورزی از جمله اقدامات دیگری می باشد که می تواند در کاهش مهاجرت روستاییان شهرستان سنقر مؤثر باشد.

-فراهم نمودن و توسعه ی زیرساخت ها در روستاهای شهرستان سنقر از جمله اقدامات مؤثر دیگر در کاهش مهاجرت در این بخش می باشد زیرا در بسیاری از این روستاها زیرساخت های مناسب وجود ندارد و بسیاری از امکانات در سطح بسیار ضعیف و پایینی قرار دارند. با توسعه ی این زیرساخت ها می توان افزایش انگیزه ی زندگی و کار را در روستاییان ایجاد نمود.

-با توجه به این که تمایل به مهاجرت در جوانان روستایی بیشتر است لذا درک نسل جوان جوامع روستایی شهرستان سنقر و سوق دادن تسهیلات و امکانات روستایی در جهت انتظارات این نسل اقدامی بسیار راهگشا در جهت کاهش مهاجرت می باشد.

-با توجه با اظهارات روستاییان مبنی بر بایر بودن اکثر زمین های کشاورزی، ارائه تسهیلاتی برای آنها در جهت به کار گیری و احیای این زمین ها می تواند اقدامی مؤثر و سازنده باشد.

منابع

- آیرملو، (۱۳۷۰). "مهاجرت از روستاها به شهرها در ایران". نشریه ادبیات و علوم انسانی، تبریز، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، سال ۳۲، شماره ۱۳۳ و ۱۳۲، صص ۱۴۷-۱۶۹.
- اوبرای، ا.س. (۱۳۷۰). "مهاجرت، شهرنشینی و توسعه". (ترجمه فرهنگ ارشاد). تهران: موسسه کار و تأمین اجتماعی.
- اکبری، ف. (۱۳۹۴). "مهاجرت در ایران" تهران: پژوهشگاه علوم انسانی. چاپ دوم.
- باستانی، س. ساعی، م. (۱۳۸۶). "سرمایه های اجتماعی و مهاجرت در شهرهای بزرگ، مورد: شهر تبریز". مجله جامعه شناسی ایران، دوره ۸، شماره ۱، صص ۱۶۷-۱۳۶.
- پناهی، ل.، پیشرو، ح. (۱۳۹۰). "بررسی عوامل موثر بر مهاجرت جوانان روستایی به شهر، مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان مرودشت". فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای سال اول، شماره دوم. صص: ۵۰-۴۱.
- دره زرشکی، م.، علی بیگی، ا.ح. (۱۳۸۶). "تحلیل تمایل جوانان روستایی پسر شهرستان کرمانشاه به مهاجرت و عوامل موثر بر آن". پایان نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه رازی.
- رمضانیان، م. (۱۳۸۰). "سالخوردگی جمعیت شاغل در بخش کشاورزی ایران، دلایل و پیامدها". فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه. شماره ۳۶، صص ۲۳۵-۲۰۷.
- شمس الدینی، ع.، گرجیان، پ. (۱۳۸۹). "عوامل مؤثر در مهاجرت روستائیان به شهرها، با تأکید بر شبکه مهاجرت (مورد: دهستان رستم دو)". مجله چشم انداز جغرافیایی. سال پنجم، شماره ۱۱، صص ۹۱-۷۵.
- شایان، ح.، کهنه پوشی، س. ه. (۱۳۹۲). "بررسی علل مهاجرت های روستا-شهری در بخش خاو و میرآباد شهرستان مریوان". مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی. شماره ۳، صص ۱۴۲-۱۱۵.
- عزیمی، ع. افشار زاده، ح. (۱۳۹۲). "تحلیلی بر اقتصاد کشاورزی و علل مهاجرت". دانشگاه فردوسی مشهد.
- غفاری مقدم، ز.، صبحی، م. (۱۳۸۶). "بررسی عوامل موثر بر مهاجرت از روستا به شهر". پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی. دانشکده جغرافیا دانشگاه زابل.
- قدیری معصوم، م.، یوسفی، ح.، اکبرپور، م.، خلیلی، ا. (۱۳۹۱). "تعارض روستاگریزی جوانان با روند توسعه روستایی (مطالعه موردی دهستان دیزمار غربی شهرستان جلغا)". فصلنامه پژوهش های روستایی. سال سوم. شماره ۲. پیاپی ۱۰. صص ۱۱۸-۹۲.
- همتی فر، م. ر.، علی بیگی، ا.ح. (۱۳۹۲). "ادراک روستائیان از مهاجرت روستا-شهری در شهرستان کرمانشاه (بخش فیروزآباد)". پایان نامه کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه رازی.
- Bilsborrow, E. (1996). "Migration urbanization and Development: Direction and Issues". united Nation population Fund publishers.
- Carr, D (2006): Rural Migration the Diving Force Behind Tropical Deforestation on the Settlement frontier University of Colifornia, Development of Geography.
- David kari, E., (2006). "Population policy". population studies journal .vol ,25.Issue,3, PP,182-174.
- Thissen, Frans; Droogleeveer Fortuijn, Joos; Strijker, Dirk and Haartsen, Tialda, 2012, Migration Intentions of Rural Youth in the Westhoek, Flanders, Belgium and the Veenkoloniën, The Netherlands, Journal of Rural Studies, 26 PP. 428-436.

-Taylor, J.E. & Martin, P. (2006). "Human Capital: Migration and Rural Population Change". Handbook of Agricultural Economics. New York: Elsevier Science.